

## THE INTERPRETATION OF IOANICHIE OLTEANU’S BALLADS

**Delia Natalia Trif (Anca), PhD Candidate, "Petru Maior" University of Tîrgu-Mureş**

*Abstract: Once with the publication of the first ballads Ioanichie Olteanu is considered, rightly initiator of a new poetics, whit Radu Stanca.*

*The lyric of the poetis ancoredin real world based on authenticity, in an era when fashion was still poet interbelic. Ballads known of the author are: Ballad cheating husband, Ballad suicidal, Sunkey ballad.*

*Keywords: ballads, authenticity, lyric, initiator.*

Odată cu publicarea primelor balade, Ioanichie Olteanu este considerat, pe bună dreptate, inițiatorul unei noi poetici, alături de Radu Stanca. Lirica poetului este ancorată în real, bazată pe autenticitatea lumii, într-o epocă în care la modă era încă poetul interbelic.

Poet original și inovator, Ioanichie Olteanu mizează pe dezinvoltura unor procedee expresive, precum prozaismul, discursivitatea narativă, reportajul, pasișă dorind să discrediteze toposuri literare excesiv valorizate, mituri și solemnități, intangibile încă în concepția multora.

Concepția lirică a lui Ioanichie se aseamănă foarte mult cu a lui Radu Stanca prin ironie și autoironie, luciditate, umor și joc verbal, detașare, intertextualitate și aluzii livrești, anticipând astfel declinul lirismului modern și apariția unei noi poetici, a postmodernismului.

Față de Radu Stanca și Ștefan Augustin Doinaș, acest baladist original ar fi fost mai interesant decât toți dacă ar fi perseverat să scrie, deoarece în substratul operei sale epice relatează evenimente reale în care inserția fantasticului nu depășește o doză realistă inefabilă. Autorul baladelor stăpânește un limbaj viguros, în care limfa lingvistică svâcnește frust, extrasă din trăirea directă, fără să fie trecută prin distilerile sterilizante ale culturii.

Astfel, putem vorbi de un Ioanichie Olteanu mai eretic, care nu dorește nicio clipă să piardă contactul cu lumea reală, la el existând și o priză ironică de real, aparținând stării atitudinale persiflante, specifice poezilor din grupul lui Geo Dumitrescu.

Baladele „cherchistului” aduc în primplanul epic personaje bizare, figuri ale unor personaje ciudate, tratate cu umor, ironie și autoironie.

Întreaga creație artistică a lui Ioanichie este un joc de interferențe între ideal și real, prin raportarea iluziilor fanteziste la real, în prima parte a creației, sau prin reinterpretarea realității și traducerea ei în imaginar, în partea a doua.

Baladele cele mai cunoscute ale autorului sunt: *Balada înecaților*, *Balada sofului înșelat*, *Pășania teologului cu arborele*, *Balada sinucigașului*.

Poetul utilizează în aceste balade, resursele umorului negru, în care grotescul și carnavalescul se întrepătrunde cu unele accente ale poeziei cotidianului de mai târziu.

În *Balada sofului înșelat* este conturată o atmosferă plasată între înscenarea ludică și insertul narativ cu iz carnavalesc în care dragostea, gelozia, remușcarea se concentrează în versuri eliptice.

Această baladă a făcut senzație în rândul grupării sibiene.<sup>1</sup>

Tema acestei balade o constituie gelozia și răzbunarea „soțului înșelat”.

Vocea narativă aparține protagonistului „soțului înșelat”, un moșier rănit nu atât în orgoliul său masculin, cât în idealul său de a trăi în acord cu „strămoșii”:

„Când a pășit întâi pragul/ în casa părinților mei/ lăsa-i vânătoreea și amicii de dragul/  
surâsului, ochilor ei./ Stam ceasuri întregi lângă mâna/ care-mi ștergea de pe frunte țărâna./  
Printre holde și codrii am purtat-o să guste/ mireasma sângelui greu de strămoși;/ între  
coapsele-i june și robuste/ leagăn vedeam de copii sănătoși/ - Soție ziceam, scumpă soție,/  
bucuros lângă tine sunt foarte;/ înfipți împreună cu temei pe moșie/ nu ne mai temeam de  
moarte.”<sup>2</sup>

Evident, între viziunea idilică a soțului și statura moral-pihologică a soției se deschide o prăpastie, fiind două mentalități opuse: una a calmului, a reculegerii terestre, cealaltă, a soției, desprinsă de planul terestru, tânjind după necunoscut.

Femeia, în această baladă întruchipează străina care tulbură simțurile bărbatului. Ea are o statură existențială, marcată de un instinct bovaric, singura soluție prin care se poate depăși universul familiar, investit de reflexe negative, fiind un spațiu miraculos și benefic, iubirea: „Înțeleptelor mele cuvinte/ ea zâmbea ca trezită din vis,/ urmărind poate absentă în  
minte/ nu știu ce taină, pierdut paradis./ În ochii ei mari strălucea o lumină/ atât de ciudată,  
atât de străină .../ Cert e, femeia aceasta/ (mai târziu cu durere-mi spuneam)/ deși o iubesc, nu-  
i nevasta/ cuminte pe care mi-o doream./ În vreme ce eu mă trudes pe ogoare/ și umblu  
pădurile, biet, ea stă și citește romanțuri ușoare/ sau scrie-n caietul secret.”<sup>3</sup>

Următorul tablou epic surprinde drama iubirii înșelate, Ioanichie Olteanu notând, cu subtilitate psihologică, toate nuanțele geloziei și toate frământările interioare ale soțului înșelat.

(„De-atunci luni vreo patru trecură/ și aș fi uitat acest incident/ de n-ar fi avut o figură/  
tot mai străină, mai tristă, un chip mai absent./ O vedeam ofilită pe zi ce trecea/ și-n ochii-i pe  
altul vedeam./ Eu plecam dimineața săltând cu mai multă furie în șea/ și seara foarte târziu  
mă-ntorceam./ Până ce azi când intra-i în cămară/ la ea, îi zisei cu glas tunător:/ <<Soție,  
poamă dulce, poamă amară,/ am să te-nchid sub zăvor...>>/ Și tăcu-i speriat: ea zâmbea  
sfidător!/ În ochii ei mari ca-ntr-o limpede apă/ văzui încă o dată pe cel dansator/ tot zâmbind  
ca și ea, cu privirea șireată.”)<sup>4</sup>

Scena uciderii soției infidele se consumă sub privirea cititorului: „Înnebunit de necaz/  
și ars ca de flăcări, de fire, / îi puse-i mâinile groase-n grumaz - / muiere, perfidă muiere.../  
Acum voi lăsa-o pe patu-i culcată/ mai albă, mai albă ca varul/ și zâmbitor voi ieși pe terasă/  
unde m-așteaptă notarul.”<sup>5</sup>

Ceea ce pedepsește eroul nu este trădarea ci inadecvarea femeii la visul său patriarhal. Crima însăși scoate în evidență umorul negru ca mod de reinstaurare naturală a lucrurilor.

1 Petru Poantă, *Ioanichie Olteanu, baladistul*, în *Apostrof*, VIII, 1997, nr. 4, p. 4

2 *Balada soțului înșelat*, în *Revista Cercului Literar*, I, 1945, nr.1, p. 25-27

3 Ibid

4 Ibid

5 Ibid

Altă baladă semnificativă a lui Ioanichie Olteanu este *Balada înecașilor*, capodoperă de ironie metafizică care face posibilă întâlnirea dintre viață și moarte, precum în celebrele „epitafuri” ale lui Edgar Lee Masters din *Antologia orășelului Spoon River*.

*Balada înecașilor* prezintă un decor în care predomină imaginile dezmembrării, ale risipei și pierderii în imensitatea acvatică. Atmosfera dominantă e una de carnavalesc cu inervații livrești în care terestru și acvaticul, binele și răul se află într-o conjuncție revelatoare: „Așa până când într-o zi pe un vapor mare/ am fost aruncați șapte în mare, - / trebuia să se recurgă la acest mijoc/ fiindcă nu mai era de mâncare./ Disperați valurile am despicat,/ dar probabil că până la fund am sucombat./ Nu știu cât a trecut de la acest accident - / când ne-am revenit ne descompuneam lent;/ câteva celule le împrumutasem ca hrană/ la vecini: niște pești luminoși și o actinie bălană./ Acum cu membrele în risipire/ stăm aici în mare fericire/ și nu știu de ce (cel puțin mie) nu-mi pare deloc straniu/ că mi-a pătruns apă în craniu/ și că mi se zărește prin carnea străvezie un femur/ extrem de alb și pur./ Luna ne mai vizitează și aici înaltă și goală,/ dar mai mult ca o presimțire domoală,/ cu chipul ei tot așa de ciudat și livid/ irizat prin imperiul lichid.”<sup>6</sup>

Camuflarea în adânc provoacă o stare de beatitudine, de confort în așteptarea judecății de apoi, când sufletele vor părăsi corpul contopindu-se astfel cu înaltul: „Altfel o ducem bine. Aici putrezim în tăcere/ cu peștii morți, cu algele ce nu mai au putere/ să se înalțe sus către cer/ să vâneze vreo corabie sau baream vreun corăbier (...)/ Așteptăm însă toți/ șapte și câți or mai fi pe departe, mateloți,/ aventuri etc., o noapte mai supremă decât toate nopțile supreme/ când trâmbițele cerești o să ne cheme; / atunci ne-om aduna atomii împrăștiați în mare/ trăind clipe de grea frământare/ și ne vom ridica balansându-ne lin/ să spargem suprafața tărâmului marin.”<sup>7</sup>

Povestea înecașilor lui Ioanichie Olteanu răzbate un tragism detașat, transfigurat de însăși trecerea lui în baladă.

*Balada sinucigașului* este o operă în care „lirismul purității” îmbracă forma unui nihilism, suferat de atmosfera nocturn-hibernală dar și de fronda cinică ce contrapunctează tăios monologul apocaliptic al „sinucigașului”: „Iubito, aerele tale sportive și lejere/ dorm sub zăpadă un somn neguros/ dimpreună cu sângele albastru apos/ care freacă subțire prin artere.”

## Bibliografie

Balotă, Nicolae, *Labirint*, București, Editura Eminescu, 1970, p.340

Balotă, Nicolae, *Un poet al tăcerilor*, în *Luceafărul*, 1997, nr. 13, p. 19

Boldea, Iulian, *Literatura română târgu-mureșeană postbelică*, în *Tribuna*, IX, 2000, nr. 1-2-3, p. 48

Boldea, Iulian, *Ioanichie Olteanu și Cercul Literar de la Sibiu*, în *Izvoare filozofice*, tom 4, Târgu-Mureș, Editura Ardealul, 2009, p.139 – 149

Csoma, Ana, *Scriitori români mureșeni. Dicționar bibliografic*, Târgu-Mureș, Biblioteca Județeană Mureș, 2000

6 I. Olteanu: *Balada înecașilor*

7 Ibid

- Crohmălniceanu, Ovid S; Heitmann, Klaus, *Baldele lui Ioanichie Olteanu în Cercul literar de la Sibiu*, București, Universalia, 2000, p. 152-166; *Ioanichie Olteanu traducător al lui Esenin. Alte tălmăciri*, ibidem, p. 353-354
- Crohmălniceanu, Ovid S., Heitmann, Klaus, *Baladele lui Ioanichie Olteanu în caiete critice*, 1999, nr. 6-7, p. 40-42
- Datcu, Iordan, Introducere la volumul *Zburătorul. Balade culte românești*, București, Minerva, 1973, p. XXVI (B.P.T., 774)
- Dicționar de literatură română. Scriitori, reviste, curente*, coordonator Dim. Păcurariu, București, Univers, 1979, p. 282
- Dicționar general al literaturii române*, IV, (L-O), București, Editura Univers enciclopedic, 2006
- Dicționarul scriitorilor români*, M-Q, coordonatori Mircea Zăciu, Marian Papahagi și Aurel Sasu, București, Albatros, 2001
- Doinaș, Ștefan Aug., *Amintirea lui Ioanichie în România literară*. XXX, 1997, nr.14, p.7  
Reluat parțial în comentariul *Un post modern avant lettre: Ioanichie Olteanu*, în *Scriitori români*, București, Editura Eminescu, 2000, p. 129-134
- Doinaș, Ștefan Aug., „În Cercul literar de la Sibiu m-am născut a doua oară”, în *România literară*, XXXVIII, 2005, nr. 22, p. 16, Interviu de Mircea Iorgulescu
- Doinaș, Ștefan Aug., *Un post modern avant la lettre: Ioanichie Olteanu*, în *Scriitori români*, București, Editura Eminescu, 2000, p. 129-134
- Manu, Emil, *Ioanichie Olteanu și „Ceasul plantelor amare”*, în *Eseu despre generația războiului*, București, Cartea Românească, 1978, p. 15, 281, 298-300, 307-310, 381, 401
- Horea, Ion, *Mentorul meu literar în Acasă*, I, 2008, nr. 4, p. 51-52
- Negoșescu, I., *Glose la poezii tineri de azi*, în *Scriitori moderni*, București, Editura pentru literatură, 1996, p. 459
- Nistor, Eugeniu, *Rânduri pentru neuitarea lui Ioanichie*, în *Izvoare filozofice*, tom 4, Tîrgu-Mureș, Editura Ardealul, 2009, p. 150-153
- Poantă, Petru, *Ioanichie Olteanu, baladistul*, în *Apostrof*, VIII, 1997, nr. 4, p. 4
- Maxim, Ion, *Trei prezențe poetice: Radu Stanca, Ștefan Aug. Doinaș, Ioanichie Olteanu*, în *Orizont*, XXI, 1970, nr. 7, p. 51-52
- Vasilescu, Stelian, *Romember Ioanichie Olteanu*, în *Al cincilea anotimp*, Oradea, I, 1997, nr.3, p. 7